

Η ΕΥΡΥΤΕΡΗ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Φυλλάδ. 53.

Τόμος Γ'.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, ΤΗΝ 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1849.

Η ΕΡΗΜΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΙΑΚΟΒΟΥ ΔΡΑΓΓΩ

Γ'.

(Συνέχεια. Ἴδε Φυλλάδιον 52.)

Λαίλαψ.

Διήλωμεν τὸ δάσος εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ μάχη. Ἡ ἡμέρα γαλήνιος καὶ ἄνευ συμβάντος παρελθοῦσα, ἐκλινεν εἰς τὴν δύσιν τῆς. Τὸ στρατόπεδον ἐτοποθετήθη ἀμέσως εἰς τινὰ εὐρύχωρον πεδιάδα, ἀπὸ μέσου τῆς ὁποίας, ὡς παμμεγέθεις τύμβοι, ὑψοῦντο ἐκτεταμέναι θίνες ἄμμου στιλπνοτάτης.

Εἶναι εὐκόλον νὰ ἐννοήσῃ τις, διατί αἱ συνοδίαί προτιμῶσι τὰς σθημεύσεις ταύτας ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ πλησίον τῶν πυκνοφύλλων δασῶν, συνήθους κατοικίας τῶν ὄφρων, τῶν τίγγρων καὶ τῶν λεόντων.

Ἡ ἐπιούσα ἡμέρα διεδηλώθη τρομερὰ καὶ ἀπειλητική. Ἡ παραμικροτέρα αὔρα δὲν ἐτάραττε τὸν ἐθαίρα, οὐδ' ἐν σύννεφον ἐφαίνετο εἰς τὸν ὄριζοντα. Ἐσθάνομεθα ἐπὶ τοῦ κεκμηκότος σώματός μας νυγ-

μοὺς ὀξεῖς, καὶ ἐκ τοῦ μετώπου ἡμῶν, ἂν καὶ εἰς σκιὰν εὐρισκομένον, ἔρρεεν ἄφθονος ἰδρώς. Ἐκεῖ, ἐκεῖ κάτω, εἰς τὸν ὄριζοντα μέλαν σκιαγραφεῖται σημεῖον. Αναβαίνει αὐτὸ, μεγαλύνεται, ἐκτείνει τοὺς βραχίονάς του, ἀναβαίνει ἀκόμη, κυριεύει τὴν ἑκτασίαν καὶ φῶς ἀμαυρὸν καὶ ὠχρὸν φωτίζει τὴν σκηνήν.

Ἦθελες εἰπεῖ, ὅτι ἦν ἡ ἀμυδρὰ λάμψις τῆς σελήνης φωτίζουσα ἐπὶ σιωπηλῶν ἑρειπίων. Τοσοῦτον δὲ ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶναι θαρεῖα καὶ ἀκίνητος ὥστε ὁ ἐλαφρότερος χνοὺς ἤθελε πέσει καταγῆς ἄνευ ταλαντώσεως, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ συμπαγῆς οὗτος ὄγκος, ὁ πνίγων καὶ περικλείων ἡμᾶς, διασχίζεται διὰ βιβαίων ἀστραπῶν, αἵτινες ὀρμῶσαι ἀπὸ τοῦ ζηνῆθ βυθίζονται ὡς βέλη φλογὸς εἰς τὸν ὄριζοντα.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι λαίλαψ, καταγίγς τῶν τροπικῶν, εἰς τῶν στιγμιαίων ἐκείνων καὶ φρικωδῶν κατακλυσμῶν, οἵτινες φέρουσι τὸν τρόμον καὶ τὴν ἀπειλήν εἰς τοὺς πλοῦζομένους.

Ἴδου ὁ λαίλαψ λύεται ὀρμητικῶς εἰς καταρράκτας θερμοῦ ὑετοῦ, φθάνει ταχὺς ὡς ὁ βαλεάριος λίθος καὶ παῖει τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ τοῦ ὑετοῦ ἡ μὲν διάμετρος ἐν τάχει σμικρύνεται, αὐξάνει δὲ ἡ ὀρμή· αἱ σταγόνας αὐτοῦ καταλείβονται ραγδαίαι καὶ κάθεται καὶ γρα-
χεται, ἀφίνουσαι βαθείας αὐλακας ἐπὶ τῆς ἄμμου, ἥτις τρίζει, ἐπὶ τῶν σκηνῶν, αἵτινες ξεσχίζονται, ἐπὶ τῆς

ἄχως τῶν καμήλων, αἰτνες ταράσσονται καὶ ἀναστατοῦνται ὡς πληττόμενοι ὑπὸ τῆς ὀξυδούς μαστιγῆς τοῦ καμηληλάτου. Τοῦτο δὲ εἶναι μόνον τὸ προοίμιον τῆς καταιγίδος...

Λίθνης ὁ οὐρανὸς ἀνοίγεται, ὁ κεραυνὸς βροντᾷ, ἡ ἀτμοσφαιρα ἐκρήγνυται καὶ ἀναφλέγεται, τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ ἐρίζουσι· περὶ τῆς κυριότητος τῆς κτίσεως, καὶ ἐνῶ αἱ δῖναι τῶν ἀστραπῶν σὲ ἐκθραμβοῦσιν ὅπως μετὰ ταῦτα σὲ θυθίσωσιν εἰς σκοτὸς βαθύτατον, ταῦτ' ἔστι, καταρῶσόμενα ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ αἰθέρος, ζητοῦν νὰ σθέσωσι τὴν πυρκαϊάν, τὴν ἀναπτυσσομένην καὶ αὐξάνουσαν ἐκ τῆς ἀντιτιτάσεως. Ὡς ἂν ὁ ὠκεανὸς, ἀφείς πρὸς στιγμὴν τὰ βράχια του, ἐπιπίπτῃ ὀργίλος ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἵνα ἐπαναλάβῃ τὰς χώρας, αἰτνες τῶ ἀνήκον ἄλλοτε.

Αἱ μαστιγῶσαι τῆς καταιγίδος δὲν εἰσέδυσαν εἰς τὸ χῶμα, ἀλλὰ μόνον τὴν ἐπιφανείαν προσέψαυαν, καὶ ἡ ἀμμιώδης θάλασσα μεταβάλλεται εἰς θάλασσαν χῶματος καὶ ὕδατος, ἥτις τρέχει, ὀρμᾷ, ἀνακτιδᾷ, οὐρεὶ καὶ καταποντίζει.

Κατ' ἀρχὰς ἡ συνοδία τῶν ὀδοιπόρων διεσκορπίσθη, ἀλλὰ τὸ ἐνστικτὸν τῆς διατηρήσεώς των, τοῖς ὑπέδειξεν ὅτι μόνον ἐπὶ τῶν ὑψωμένων ἐκείνων ἀμμιωδῶν λόφων δύνανται νὰ εὗρωσιν σωτηρίας λιμένα κατὰ τοῦ αὐξήσαντος κατακλισμοῦ. Ἐκεῖ συνήλθομεν ἅπαντες σχεδὸν καὶ ἐκ τοῦ θλιβεροῦ ἐκείνου ὑψώματος ἠδυνήθημεν νὰ περιεργασθῶμεν τὸ φρικῶδες θέαμα, τὸ ὑπὸ τὰς ὀφείας μας περιστώμενον.

Ὡ! πῶποτε πανόραμα καταπληκτικώτερον δὲν εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐξιχνευτοῦ! πῶποτε δὲν ἀντήχησαν κύκλῳ αὐτοῦ ἀπειλαὶ φρικωδέστεραι, πῶποτε ὁ θάνατος δὲν περιήλθεν ὑπὸ τοῦς πόδας του καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του μετ' ἀσφαλεστέρου θριάμβου! Φαντάσθητε θάλασσαν ἀχανῆ μετὰ τὴν ἀμπώπτιν αὐτῆς καὶ τὴν παλιόροισαν, κύματα ἀπειράριθμα κυλιόμενα, συναπαντώμενα, παροργίζόμενα, ἀναθρόσκοντα χειμάρους ἀφροῦ, ἐπαναπίπτοντα εἰς καταρῶσάκτας καὶ χανόμενα ἐν μέσῳ τῶν καμπῶν, ὅπου θυθίζονται μετὰ τρομεροῦ πατάγου· πτώματα ὄφρων, φεύγοντα μετὰ περιστροφῶν, ὡς ἂν ἦσαν ζῶντα, τίγρεις πεφοβισμένοι παλαιούσαι μετ' ὄλου τοῦ σθένους τῶν μυῶν των κατὰ τῶν σφικτικῶν περιεβλῶν τῶν ἀτάκτων καὶ ὀρμητικῶν κυράτων, καὶ ὡς πλοῖα τοῦ ἐρημέρου τούτου, τοῦ στιγμιαίου ὠκεανοῦ, τὰς στοργγύλους καὶ τεθλασμένας κορυφὰς σωρῶν ἄμμου, ποικιλομόρφως διατεθειμένων καὶ ἐντὸς ὀλίγου καὶ αὐτῶν μελλόντων νὰ θυθισθῶσιν...

Ἀλλὰ, ὅταν ὁ λαίλαψ ἐξηντηλημένος, μακρύνεται καὶ ἀλλαχῶ ὀρμᾷ νὰ φέρῃ τὴν τρομερὰν μανίαν του, πρέπει νὰ ἴδῃ τις τὴν ὀμιχλώδη ἐκείνην ἀχανῆ ἔκτασιν, ἐνδυσόμενὴν διὰ νέων σχημάτων καὶ ἀνατρέπουσαν πάντα ὑπολογισμόν, πάντα συλλογισμόν τῆς διανοίας. Τὰ ὕδατα φεύγουσιν, ὀλισθαίνουσι, καταπίπτουσιν, ἐπανερχόνται, ἐκθρόσκονται ὡς νενικημένοι ἔχθροι, ὥστε ἤθελες εἰπεῖ τότε, ὅτι ἡ ἄμμος καὶ ἡ βλάστησις ἀνέρχονται ἤδη καὶ ζητοῦσιν ἐκ νέου νὰ κυριεύσωσιν τὴν γῆν.

Τρεῖς ὥρας διήρκεσεν ἡ τρικυμία, καὶ τρεῖς ὥρας ὑποφέρουσαν φόβους, ἀλγηδόνας καὶ ἔκστασιν ἐνταυτῶ... Αἱ ζωοτροφίαι μας ἐβλάθησαν, αἱ σκη-

λίμας ἐξέσχισθησαν, ἀλλὰ δὲν ἀπωλέσαμεν οὔτε ἀνθρώπους, οὔτε κτήνη—καὶ χαιρῶ ἄκρως, ὅτι ἠδυνήθηνα ἰδῶ τὸ φαινόμενον τοῦτο καὶ νὰ συγκρίνω τὸν λαίλαπα τῆς ἐρήμου πρὸς τὸν λαίλαπα τοῦ ὠκεανοῦ.

Ἐκάτερος αὐτῶν ἔχει καταπληκτικὴν μεγαλειότητα, ἀλλ' ὅμως ὁ κίνδυνος εἶναι ὀλιγώτερος ἐκεῖ, εἰς τὸ πέλαγος, παρ' ὅσον ἐνταῦθα εἰς τὰς ἀτελευτήτους ταύτας πεδιάδας, ἐν μέσῳ τῆς ἐπισήμου σιγῆς τῆς ἐρήμου τῆς ἐγγεννώσης ἄπειρον εὐλάβειαν καὶ θρησκείαν.

Ἐν τούτοις ἡ σάλπιγξ ἤχει, καὶ εἰς τὸ γνωστὸν τοῦτο σύνθημα ἀπαντῶσι τρεῖς ἄλλαι· τὰ φορητὰ ζῶα σταματοῦσι καὶ μετὰ τινος στιγμᾶς βλέπετε στεφθεῖως πεπηγμένας ἐπὶ τῶν σιδηρῶν πάλων των τὰς λευκάς σκηνὰς τῆς ἀναπαυομένης ἤδη συνοδίας.

Τὸ πῶτον γεῦμα γίνεται τὸ πρῶτον, μικρὸν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, τὸ δεύτερον δὲ περὶ τὴν δύσιν του· καὶ ἐπειδὴ τὸ λυκαυγὲς εἶναι βραχὺ εἰς τὰς περὶ τὸν ἰσημερινὸν χώρας, τῆς νυκτὸς διαδεχομένης αἰθῶρει σχεδὸν τὴν ἡμέραν, μετὰ τὸ δεῖπνον ἀναπαύονται, ἐκτὸς ἂν ἡ σελήνη φωτίσῃ τὴν πορείαν τῆς συνοδίας. Ἀλλὰ μετὰ τὴν δύσιν τῶν δύο γευμάτων, γίνεται μικρὰ τις ἀνάπαυσις καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ ὀδοιπόροι σταματοῦσι διὰ νὰ πῶσιν ὕδωρ καὶ συμβαίνει συνεχῶς ἡ παύσις αὕτη νὰ παραταθῇ μέχρι νυκτὸς, ὅταν μάλιστα ὁ ἥλιος ὑπ' οὐδενὸς ἐπιπροσθούμενος νέφους, παραλύει πᾶσαν τοῦ σώματος ἐνέργειαν. Δι' ἑκάστην σκηνὴν εἶναι προσδιωρισμένοι εἰς ἀρχηγὸς καὶ τοιοῦτος συνήθως ἐκλέγεται ὁ γραιώτερος ἢ ὁ πολυπειρώτερος τῶν ὀδοιπόρων. Ἐν μέσῳ τῶν συνδιαιτημένων, ἀνακαθίζομεν ἐπὶ ψιθῶν, διότι ἡ γῆ εἶναι φλογερά, τίθεται μετὰ μεγίστης προσοχῆς εἰς ἀσκόδ πλήρη ὕδατος. Ἐπειτα, διὰ τινος σιδηροῦ μοχλοῦ ἀνοίγεται τὸ ἐπίπωμα αὐτοῦ καὶ τὸ χλιαρὸν ὕδωρ χύνεται κατ' ἴσας μερίδας εἰς κοκκοβάλανον, τετμημένῃν εἰς δύο. Τελευταῖος πίνει ὁ ἀρχηγός· τίθισι δὲ εἰς τὴν διανομὴν τοῦ ζωοφόρου ποτοῦ ἀρίθειαν πᾶν ὄριον ὑπερβαίνουσαν. Οὕτω π. χ. ἔταν ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ κρίνη, ὅτι τὸ δοχεῖον περιέχει σταγόνας τινὰς περιπλέον, σταματᾷ τὴν ῥοήσιν τοῦ πίνοντος δι' ἐλαφροῦ κτυπήματος ραβδίου, καὶ τιμωρία αὐστηρὰ ἀναμένει τὸν ὅστις δὲν ἤθελεν ὑπακούσει εἰς τὴν διαταγὴν αὐτήν, τὴν ὑπαγορευθεῖσαν ὑπὸ θρησκευτικῆς τιμῆς εὐθύτητος καὶ δικαιοσύνης. Ἀλλ' ἡ φλογερά δίψα ὑπερρικᾷ πολλάκις τὴν πειθαρχίαν, καὶ δὲν εἶναι σπάνιον νὰ ἴδῃ τις ὀδοιπόρον ῥοφῶντα ἀπλήστως ὅλην τὴν μερίδα, ἂν καὶ μέλλῃ νὰ στερηθῇ τῆς ἀκολούθου.

Ἡ διανομὴ τῶν τροφίμων γίνεται μετ' ὀλιγώτερας αὐστηρότητος, ὁ ἀρχηγὸς προσάγει τὰ ἐδέσματα κρίνῃν ἐκ τῆς ὀρέξεως ἐκάστου ἀνευ ἐξελεγχέως, καὶ ἀφθονοῦ μερίδες κρέατος καμήλου, ἵππου, βοῦς καὶ προβάτου ἐψημένων καὶ τερηχουμένων τίθενται ἐπὶ φύλλων ἐανανέας, ἅτινα χρησιμεύουσιν ἀντὶ τραπέζης.

Αἱ μερίδες τοῦ ραβίου διανεμόνται πάντοτε τὴν πρῶταν, οὐδέποτε τὸ ἑσπέρας. Τὴν συνήθειαν αὐτὴν ὑπηγόρευσεν ἡ φρόνησις, διότι αἱ κεφαλαὶ εἶναι διάπυροι, ὅταν ἥλιος φλογερός ἐβάθυνεν αὐτάς, καὶ πολλάκις μανία, μανία τρομερὰ κατέλαβε τὸν ὀδοιπόρον, ἀσυνείθιστον εἰς τὴν δεινὴν ὀδοιπορίαν τῆς μεγάλης ἐρήμου τῆς Ἀφρικῆς.

Ἀπὸ οὐτῶν ἡμερῶν ἀφήκαμεν τὴν χώραν τῶν δρυμῶ-
νων, καὶ καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα, πνοὴ φλογώ-
δης, ὁμοία μὲ βιπὰς ὡς ἐκ καμίνου τινος ἐξερχομένης
μᾶς συνώδευσε διηνεκῶς. Μία τῶν ἵππων μας, ἡ τὸ
πλουσιώτερον φέρουσα φορτίον, προσβλήθεισα αἰφνης
ὑπὸ ἴλιγγος ἔφυγε μὲ δεινοὺς χρεμετισμοὺς· αἱ σφαῖραι
τὴν κατέφρασαν, καὶ ὅταν μετέβημεν πλησίον τῆς νᾶ
λάβωμεν τὰς ζωτροφίας καὶ τοὺς θησαυροὺς, εὗρομεν
αὐτὴν πλήρη εἰσέτι ζωῆς, ἀλλ' ἔχουσαν τοὺς μυκτῆρας
πυριπνοῦς, τοὺς ὀφθαλμοὺς συστρεφομένους ἔξω τοῦ
κοιλώματός των, τὰς τρίχας ὠρθωμένας, τοὺς μῦς
παραστρομένους σπασμωδικῶς, δάκνουσαν λυσσῶδῶς
τὴν ἄμμον ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκυλίετο. Μετὰ πέντε λε-
πτὰ, ἔκειτο ἀκίνητος, καὶ τὴν ἐπαύριον, ἐεθαίως,
ἐχρησίμευσεν ἑορὰ εἰς τοὺς περιπλανωμένους γύψας τῆς
ἐρήμου.

Ἀλλὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο δὲν ἦτο τὸ μόνον, αὐ-
τινος ἐμέλλομεν νὰ γίνωμεν αὐτόπται κατὰ τὴν ἀπαί-
σιον ταύτην ἡμέραν, καθ' ἣν τὸ θερμότερον τοῦ βιω-
μύρου ἐσήμερι 70 βαθμοὺς εἰς τὸν ἥλιον καὶ 37 ἐν
τῇ σκιᾷ. Μᾶς περιέμενε θέαμα πλείον σπαραξικάρδιον,
πλέον τρομερὸν, σκηνὴ πένθους καὶ φρίκης. Ἦς ἡ ἀν-
μνησις οὐδέποτε ἐξαλείφεται, καὶ ἧτις πολὺν χρόνον
σᾶς διώκει κατὰ τῆς ἀλγεινῆς νύκτας τῶν αὐπνιῶν
σας.

Ἐίχομεν τελειώσει τὸ ἑσπερινὸν γεῦμά μας. Αἰφνης
εἰς τὴν γειτνιαζούσαν σκηνὴν ἀκούεται θόρυβος καὶ
ἦχος φωνῶν . . . Τρέχω. Ἄραβες καὶ αἰθίοπες εἶχον
ἐξέλθει· γυνὴ τις εὐμορφος εἰσέτι, ὁ σύζυγος αὐτῆς
καὶ δύο δούλοι ἐπροσπάθουν νὰ κρατήσωσιν εἰς τὰς
ἀγκάλας των κόρην δεκαπενταετῆ μόλις, καὶ ὡς ἄγ-
γελον περικαλλῆ, ἧτις ἔσπανε, συνέτριβεν, ἔδρανε πᾶν
ὅ,τι ἔπιπτεν εἰς τοὺς ὀδόντας τῆς. Ἡ μήτηρ αὐτῆς
καὶ ὁ πατὴρ ἦσαν ἐξόχως τὰ ἀντικείμενα αὐτῆς λύσσης
τῆς. Ὅταν δὲν ἠδύναντο νὰ τοὺς ἐρρίπτει κατὰ
πρόσωπον αὐτῶν τοὺς φρικώδεις θρόμβους τοῦ πρασι-
νωτοῦ σιάλου τῆς, καὶ ἄμα αἱ χεῖρές τῆς, δι' ὑπερφυ-
σικῆς προσπάθειας, ἐμενον ἐλευθεραί, ἐσπάρτατε μὲ
τοὺς ὄνυχάς τῆς τὸ στήθος, ὅπερ τῆς ἔδωκε τροφήν,
τὴν κεφαλὴν τοῦ πατρὸς, ὅστις, ἐδέετο καὶ ἐζήτει ἔλεος.
Ὅταν δὲ συνελάμβανον πάλιν τὴν μακροῦν, ἐξέμει κα-
τάρας καὶ βλασφημίας κατὰ τῶν περιοριζόντων αὐτὴν.

Αἰφνης, καὶ εἰς στιγμὴν γαλήνης καὶ νερκώσεως,
καθ' ἣν οἱ παλαισταὶ ἐπροσπάθουν ν' ἀναλάβωσι τὰς
ἐξηντήλημενας δυνάμεις των, ἡ κόρην ἀρίστη λυγμῶν,
ἀρχίζει νὰ γελᾷ, ν' ἀναπνῆδᾷ, νὰ περιστρέφεται δεξιᾶ
καὶ ἀριστερᾶ, καὶ διαμιᾶς ἀναχωρεῖ μὲ τάχος ἐλάφρου
διωκομένης.

Πάντες τρέχομεν νὰ τὴν φθάσωμεν, πάντες κρά-
ζομεν αὐτὴν διὰ τῶν πλείον φιλοστόργων λέξεων ἡ

μήτηρ ἐν ἀπελπισίᾳ προγγεῖται ἡμῶν,
καὶ ἐπειδὴ οἱ πόδες μας εἶναι πλη-
γωμένοι, ἐπειδὴ ἡ δυστυχὴς δὲν στα-
ματᾷ οὔτε εἰς τὰς κραυγὰς, οὔτε εἰς
τὰς δεήσεις μας, ἡ μήτηρ τῆς ἀρπάζει
τὸ πυροβόλον τοῦ γείτονός τῆς καὶ
σκημαδεύει τὴν δραπέτιδα, ἧτις πί-
πτει κατὰ γῆς καθημαγμένη.

Ἐδράμαμεν πρὸς αὐτὴν . . . ἡ
ταλαίπωρος παῖς! αὐτὴ ἐγέλα, παρό-
διδε τὴν τελευταίαν πνοὴν, ἀφροῦς
γίνουσα ἐκ τοῦ στόματός τῆς, τοὺς
ὀφθαλμοὺς ἔχουσα ἀστράπτοντας καὶ
αἱματηροὺς, τοὺς δακτύλους συσσταλ-
μένους ἐν τῶν σπασμῶν, βογγαλητῶν
εἰς τὸν λάρυγγα καὶ μεϊδιάμα εἰς τὰ
πελιδὰ χεῖλη τῆς. Τὸ τελευταῖον
βλέμμα τῆς ἦτον ἀστραπῆ, ὁ τελευ-
ταῖος παλμὸς τῆς καρδίας τῆς σει-
σμός, ἡ τελευταία αὐτῆς φωνὴ θραγ-
χνώδης βρυχηθμός.

Τὸ πυροβόλον τῆς μητρὸς τῆς τῆς
ἔδωκε βραδείαντὴν ἀγωνίαν τοῦ Θα-
νάτου.

Οὐλίγη πικρὴ, βαρεία, δυσώδης
ἔδρανε πεσσαράκοντα ὀκτῶ ὥρας τὰ
πεπεσμένα στήθη μας. Τὰ διάφορα
ἀσπασμάτα τῆς συνοδίας διὰ νὰ
μὴ ἀπωλέσῃ τὸ ἐν τῷ ἄλλῳ, ἦσαν
ἠναγκασμένα ν' ἀνταποκρίνωνται διὰ
σκειῶν.

Οἱ ὀδῖται Ἄραβες πιστεύουσι πλει-
ότερον εἰς τὴν πείραν των, πλὴντοτε
ἀπατώσαν αὐτοὺς, καὶ ἐπειδὴ ὡς διὰ

Π.Κ.

περιφρόνησιν, συνέτριψαν τὴν μονὴν μικρὰν πυξίδα, τὴν ὅποιαν ἐφρόντισα νὰ λάβω ἀναχωρῶν ἐκ Σανεργάλης, εἶπετο ν' ἀποπλανηθῶμεν τῆς ὁδοῦ. Εἰς τὴν σιγὴν τῶν ἀστέρων, οἱ ὀδηγοὶ καὶ αἱ κάμηλοι αὐτὰι περιεπλανῶντο τῆδε κακεῖσε, στρεφόμεναι ἀσκόπως καὶ προσπαθοῦσαι εἰς μάτην νὰ ὀδηγηθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐνστίκτου των, τὸ ὅποιον ἐζητάτα ἡ θαθεῖα νύξ ἥτις μᾶς περιεκύκλου. Ἐγένετο συμβούλιον, οἱ κυριώτεροι ἀρχηγοὶ καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶχον διέλθει τὴν ἔρημον, ἦσαν διηρημένοι τὴν γνώμην· οἱ μὲν ἔλεγον νὰ πορευθῶμεν εἰς τὰ δεξιὰ, οἱ δὲ εἰς τ' ἀριστερά, ἄλλοι δὲ πάλιν ἐφρόνουσι ὅτι ἔπρεπε νὰ στραφῶμεν τὴν ἀντιθετὸν ὁδόν, δηλαδὴ εἰς τὰ ὀπίσω· τὸ δὲ συμπέρασμα τῆς διασκέψεως ἦν, ὅτι ἡμεῖθα πεπλανημένοι ἐντὸς τῶν ἀπεράντων τούτων ἐρήμων.

Πολλοὶ ἐγνωμοδότησαν νὰ περιμεινῶμεν τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ἡλίου, νὰ βραδύνωμεν τὴν πορείαν μας, ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἀσύμφωνον διὰ πολλοὺς λόγους, καὶ ἐξόχως, διότι ἤθελον ἐξαντληθῆ αἱ ζωοτροφαὶ μας, ἐπομένως ἡ πλειοψηφία ἀπεφάσισε νὰ βαδίσωμεν, ἀφινόμενοι εἰς τὴν τύχην.

Δὲν ἤκουσα εὐχαρίστως τὴν ἀφρονα ταύτην ἀπόφασιν, καὶ ἐνῷ ἐναντιοῦντο τινεὶ εἰσέτι ἐμαγνήτισα διὰ τινος πετάλου μαγνητισμένου καὶ αὐτοῦ, μεγάλην βελόνην, ἔθεσα αὐτὴν ἐπὶ λίαν μικροῦ τεμαχίου χάρτου ἐπιπλέοντος ἐντὸς κοκκοθαλάμου ἡμιγεμισμένης, καὶ ἡ ἀφρα τῆς βελόνης μᾶς ἔδειξε τὴν ἀρκετὸν ἔδωκα νὰ ἐνοήσωσιν εἰς τοὺς συνοδοιπόρους μου ὅτι πρὸς τὸ δεικνυόμενον μέρος ἔπρεπε νὰ εὐθύνωμεν τὴν πορείαν μας . . . ἀλλὰ τοῦ ἐδύναντο νὰ πεισθῶσι περὶ ἀληθείας ἀγνώστου καὶ ἀκαταλήπτου εἰς αὐτοὺς, οἱ ἀγροικοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ; . . . Ὄσω διετεινόμενην νὰ τοῖς ἀποδείξω, ὅτι εἶχα δίκαιον, τόσῳ ἐπίμεινον οὗτοι εἰς τὴν ἐναντίαν γνώμην των ὧ πρόληψις καὶ ἄγνοια ! εἶστε τὸ προσὸν ὄλων τῶν αἰώνων καὶ ὄλων τῶν λαῶν ! καὶ ὁ Γαλιλαῖος εἶχεν ἄδικον νὰ ἐγκαλῆ μόνον τὸν αἰῶνά του !

Ἠθέλησα τέλος πάντων νὰ ἐξηγήσω εἰς τοὺς Ἄρχοντας τὴν δύναμιν τῆς βελόνης μου, ἀλλ' εἰς τῶν πλέον νοημόνων καὶ ῥωμαλέων ἀρχηγῶν, ἀφείς αἴφνης τὸν τάπητα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθητο, ὤρμησε κατ' ἐμοῦ, ἤρπασε μὲ χεῖρα τολμηρὰν τὴν μηχανὴν καὶ τὴν ἐρύψισε μακράν. Ἡ αἰτιολογία του δὲν ἐπιδέχετο ἀπαντήσεως, ἡ ἐπιστήμη ἔσφαλε, ἡ βελόνη καὶ ὁ πόλος ἐξηλέγησαν ἐπὶ ἀγυρτεῖα, καὶ ἡ συνοδία ἐντοσοῦτω ἐστρατοπαίδευσε μέχρι νωιτέρας ἀποφάσεως.

Δ'.

Ἡ Κεφαλή.

Ἀλλ' ὅμως ἡ βαρβαρότης τοῦ Ἄρχοντος δὲν ἤρσεν εἰς ὄλους τοὺς συνοδοιπόρους του· τινεὶ αὐτῶν ἤρρησαν νὰ τὸν ἐλέγχωσιν καὶ ν' ἀπειλῶσιν· ἐζήτησαν νὰ κάμωσιν ὁπαδοὺς, ἐσυζήτησαν ἐνθουσιωδῶς τὴν γενομένην πρὸ ὀλίγου δόλωσιν. Δὲν παρεδέχοντο τὴν ἀνάπαυσιν, εἰς ἣν ἤθελον νὰ τοὺς καταδικάσωσι καὶ ἀπεφάσισαν ν' ἀνατρέψωσι τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην ἀπραξίαν, δι' ἣς ἠπειλοῦντο ν' ἀπολέσωσιν τὸ ἐπίλοιπον ἐφόδιον τοῦ καθαροῦ ὕδατος, ἐγγύς ὄντος νὰ διασφαρῆ ἐν μέσῳ ἀτμοσφαιρας τοποῦτον πνιγρᾶς, καὶ ὠπλί-

σθησαν ἕνα ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Μαχάρα καὶ τῶν ὁπαδῶν του.

Χωρὶς νὰ θέλω ἠρέθισα τὴν συνοδίαν. Κραυγὴ ἀπαίσιας, καὶ γνωστὴ εἰς τοὺς ὁδοιπόρους ἀντήχησε καθ' ὅλον τὸ σορατόπεδον, προσεκτικὸν καὶ ἀσθμαῖνον. Ἐτρεχον, ἔτρεχον χωρὶς νὰ γνωρίζωσι τὸ ποῦ. Ἡρώτων ἀλλήλους μετὰ τρόμου, ἐχωρίζοντο, χωρὶς νὰ μάθωσι τι, καὶ μόνον τρεῖς ὥρας βραδύτερον, ἅμα τὸ σκότος τῆς νυκτός νέαν προσέθηκε φρίκην εἰς τὸ σκότος τῆς ἡμέρας, τὰ δύο διεστῶτα μέρη εὐρέθησαν ἀντιπαρατεταγμένα.

Βολὴ τουφεκίου ἀντήχησεν· ἠκούσθη ὁ πυροβολισμὸς χωρὶς νὰ φανῆ ἡ λάμψις, ἀλλὰ τὸ σύνθημα τῆς ῥήξεως ἐδόθη ἄπαξ, καὶ ἦν ἀφευκτον νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας ἦτον ὅμως ἀδύνατος μία συμπλοκὴ, διότι αἴφνης ὁ φίλος ἤθελε κτυπήσει τὸν φίλον, ὁ ἀδελφὸς ἤθελε φονεῦσει τὸν ἀδελφόν, καὶ τὸ αἷμα ἤθελε ρεύσει χωρὶς νὰ θεσβαιωθῆ πρὸς ποῖον μέρος ἐκλινεν ἡ νίκη. Ὁ ὄφθαλμὸς, τὸ σκότος, ὅπερ ἔμελλε νὰ προξενήσῃ τὸν ὄλεθρον μας, μᾶς ἔσωσεν ἀπὸ δεινὴν καταστροφὴν.

Ἐπολέμησαν μακρόθεν καὶ ἐπυροδόλουν πάντοτε εἰς ἀπόστασιν, χωρὶς νὰ προξενηθῆ πολὺ ζημίαι. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐμάχοντο κατακεκλημένοι, αἱ σφαιραὶ διήρχοντο ἐπὶ τῶν κεφαλῶν καὶ ἔψαυον τὴν ἄμμον μὲ ἀπαίσιας συριγμοῦ· ἦτο πάλιν μὲ κεκλεισμένους ὀφθαλμοὺς, παραφροσύνῃ κμανιδῶν ἀνθρώπων. . . . Ἄλλ' ἐὰν ὁ πυροβολισμὸς ἦνωμένος πρὸς τὰς κραυγὰς ἦτο φρικώδης, ἡ διαδεχομένη αὐτὸν σιγὴ ἦτο μυριακίς τρομερωτέρα.

Ἐκατὸς ἐφοδεῖτο μὴ ὁ ἐχθρὸς τὸν προσβάλλῃ ἐκ τοῦ πλησίον, οἱ ὀφθαλμοὶ ἀνίχνευον εἰς τὸ σκότος, αἱ χεῖρες ἐψαυον κύκλω καὶ ὁ φόβος οὔτος, ἡ ἀπεκδοχὴ, ἡ ἀβεβαιότης αὕτη εἶχε τι ἐκατοντάκις ἐπισημότερον καὶ φοβερώτερον παρὰ τοὺς συριγμοὺς τῶν σφαιρῶν καὶ τὴν φρίκην τοῦ χάους, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἔταρασσάμεθα.

Ἄλλ' ἔλαμψεν ἀτραπὴ εἰς τὸν ὀρίζοντα . . . καὶ ἔφρασε μέχρις ἡμῶν ὡς σημεῖον σωτηρίας . . . τὸ βαθὺ σκότος διαλύεται μακρυνόμενον, μορφοῦν ταινίας, καὶ ζῶνας καθέτους, αἵτινες διασταυροῦνται, μιγνύονται, σπαρασσονται, διασκορπίζονται, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τ' ἀντικείμενα σκιαγραφοῦνται, ἀμφίβολα μὲν κατ' ἀρχὰς ὡς φάσματα, ἀλλ' ἔπειτα λαμβάνοντα τὴν ἀληθῆ μορφήν των.

Διεγέλα ἤδη ἡ αὐγὴ καὶ σὺν αὐτῇ ἐπανῆλθεν ἡ ἐμπιστοσύνη, ἡ φιλία, ἡ ἀγάπη, ἡ τοσοῦτον ἀναγκαῖα εἰς τὰς δυσκόλους καὶ μακρὰς ὁδοιπορίας· οἱ πρὸ μικροῦ ἀσπονδοὶ κηρυχθέντες ἐχθροὶ ἐναγκαλιζονται καὶ περιπτύσουσιν ἀλλήλους, καὶ πάντες εὐχαριστοῦν τὸν προφήτην.

Ἐζήτησαν τοὺς πληγωθέντας, οἵτινες ἦσαν ὀλίγοι, ἐπεριποιήθησαν αὐτοὺς γυναιότατα, τοὺς παρηγόρησαν μετὰ στοργῆς, τοὺς κατέκλινον ἐπὶ τῶν μαλακωτέρων ταπήτων, καὶ ἕκαστος ἐφάνη μεταμελούμενος δι' ὃ ἐπροξένησεν εἰς τὸν ἀδελφόν του κακόν.

Γενομένων δὲ τούτων, διετάχθη γενικὴ δέσις καὶ δοξολογία. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες πρὸς ἀνατολὰς ἐστραμένοι, κατεύθυνον εἰς οὐρανὸν ψαλμοὺς χάριτος καὶ εὐγνωμοσύνης, ὡς νὰ κατέπαυσε μάλιστα τις κατασφρα-

πικρή, ὡς νὰ ἐμακρύνθη ἀγωνία τις θανάτου, ὡς ν' ἀνεστήθῃ μήτηρ ἐκ τοῦ τάφου της.

Ἄλλ' οὐαί! τίς γινώσκει τὰς ἀνεξερευνήτους βουλὰς τῆς Προνοίας· καθ' ἣν στιγμὴν πιστεύομεν ὅτι ὁ ὕψιστος τείνει πρὸς ἡμᾶς χεῖρα ἀρωγόν, κατ' αὐτὴν ἐπαίνην συνεχῶς ἀπορροῖζει ἄλλως ἐν τῇ σοφίᾳ του.

Παρατεθέντος τοῦ γεύματος, ὅλοι ἔπεσον ἐπὶ τῶν σιτιῶν μετὰ μεγίστης ἀδδπραγίας. Αἱ συγκινήσεις τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας προξενουσί περισσότερον κάματον παρὰ τοῦ σώματος· τοὺς κόπους. Ἦλθε δὲ καὶ ἡ σειρά τοῦ ὕδατος... ἄλλ' ἐνταῦθα ὅλοι ἐκυριεύθησαν ἀπὸ αἰσθημα τρόμου ἀνεξήγητον. Ἄμα αἱ πρῶται σταγόνες, ἐκ τοῦ ἀσκού ἀποστάζονται, ἔρριπταν εἰς τὸ ποτήριον, καὶ ὁσμὴ δυσώδης διεχύθη εἰς τὴν σκηνήν, ὅδε Ἄραψ, ὅστις ἠθέλησε νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὸ ὕδωρ τὰ διψαλιὰ χεῖλη του ἔπεσον ἀσφυκτος καὶ κυριευθεὶς ὑπὸ δεινῷ ἔλιγγος. Ἐγένετο δευτέρα δοκιμὴ καὶ πάλιν τὸ αὐτὸ προήχθη, ἀποτέλεσμα· ἔρριφθη λοιπὸν ὁ ἀσκὸς μακρὰν, καὶ ὑποπευθέντες κατ' ἀρχὰς μὴ ἐσθάρη τὸ ὕδωρ ὑπὸ πτώματος τινὸς πεσόντος ἐντὸς, ἐβεβαίωθημεν πάραυτα ὅτι δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτόν τι.

Ἐνῶ δὲ ἐζητοῦμεν τὸ αἷτιον τοῦ παρόντος δυστυχήματος, εἶδομεν τρέχοντας τῆδε κακίαις τοὺς ἀρχηγούς τῶν λοιπῶν σκηνῶν καὶ ἐρωτώντας ἀλλήλους μετὰ τρόμου ἀπεριγράπτου. Οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν, ἅπαν τὸ ὕδωρ ἡμῶν ἐσθάρη, ἐσθάρη χωρὶς νὰ μᾶς μείνῃ ἐλπὶς πλέον καμμίαν! Δὲν ἔκκαμον συμβούλιον, δὲν ἔλαβον ἀπόφασιν τινα, ἀλλ' ἔβλεπεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον μὲ ὅμμα ἀπογνώσεως· ἠρώτων τὸν εὐρύν δίσκον τοῦ ἡέλου, ἐξέταζον τὸν ὀρίζοντα, ὡς ἂν ἐπικαλούμενοι βοήθειαν τινα θαυματουργὸν καὶ αἱ χεῖρες κατέπιπτον, καὶ τὰ σώματα ἐξηντλημένα ὑπὸ τῆς τρομερᾶς ἀπεκδογῆς τῆς δίψης, ἐρίπτοντο ἐπὶ τῆς φλογερᾶς ἄμμου, καὶ πάντες ἤλεγγον τὸν οὐρανὸν διὰ τὴν τοιαύτην ἀνηκούσον σκληρότητά του. Ἡ μήτηρ ἐθλίβε περιόλυπος· τὸ τέκνον αὐτῆς εἰς τὰς ἀγκάλας της, ὁ υἱὸς ἐπινε τὰ καυστικὰ δάκρυα τῆς μητρός του, καὶ ὁ γέρον κλύογει τὸν προφήτην ὅτι τῷ προητοίμαζε θάνατον βραδύν.

Ὁ λοιμὸς ἐνσκήπτων κατὰ πρῶτον εἰς πολυάνθρωπον πόλιν, πώποτε δὲν ἐνεποίησε πλειότερον τρόφον, οὐδὲ πένθος· πώποτε ἡ πείνα ἐμπεσοῦσα εἰς πολιορκούμενον ἄστου δὲν ἐσπρωξεν εἰς φοικτωτέραν ἀπελπίσαν. Ναί! διότι ἐνταῦθα ὁ θάνατος ἐπίκειται ἀρευκτος, καὶ οὐδεμίαν δέσιν δύναται νὰ τὸν κάμψῃ· καί, διότι ἡ ἔρημος, ὅταν εἶπε τὴν ὀλεθρίαν ἀπόφασίν της, δὲν ἀνακαλεῖ αὐτὴν, καὶ γεῖα μὲ τὰ δάκρυα, τὰς εὐχὰς, τὰς δεήσεις, καὶ τὴν ἀγωνίαν σας.

Ναί, βεβαίως, ἡ δίψα εἶναι θάνατος πάντοτε, τρομερὰ τοῦ οὐρανοῦ τιμωρία, καὶ ὅτε ἀκόμη παρυσιάζεται ὑπ' ὄψιν σας πηγὴ τις δύσστατος, μέλλουσα νὰ σβέσῃ τὴν φλόγα σας· ἀλλ' ἡ δίψα εἰς τὴν ἔρημον, ἐν μέσῳ τῶν ἀτελευτήτων πεδιδάων τῆς Ἀφρικῆς· ἡ δίψα ὑπὸ τὰς φλογώδεις καὶ διακεκαυμένας ἀκτῖνας τοῦ ἡέλου, ἡ δίψα πλησίον ἄλλου, ὅστις, ὡς σεῖς, ὑποφέρει ὑπ' αὐτῆς, ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς κατακεκαυμένης ἄμμου, δάκνει αὐτὴν, ζητῶν δρόσον καὶ ὕδωρ, καὶ εὐρισκεὶ φλόγας· ἡ δίψα, ὅταν αἱ ἐλευσόμεναι ὄραι, θέλουσι φέρει νέους πόνους εἰς τοὺς ὑπάρχοντας ἡδὴ! ὡς ἡ δίψα αὕτη εἶναι ἡ κάμιμος ἡ πνίγουσα, εἶναι ὁ ἄδης, οὗτινος αἱ μυρίαὶ γλῶσσαι φλογὸς στρέφονται γύρω

σου, σὲ περικυκλοῦσι πανταχόθεν καὶ ἐπὶ τέλους σὲ καταβροχθίζουσιν, εἶναι σίδηρος πεπυρακτωμένος περιγόμενος· ἐπὶ τῶν μελῶν σου, εὐθιζόμενος εἰς τὰ ἐντόσθιά σου. . . Ὡ! τί ἐστὶ δίψα τοιαύτη· κἂν νὰ φαντασθῆτε δὲν δύνασθε σεῖς, οὔτινες δὲν ἀψηφίσατε τὰς ἀγρίας καὶ θανατηφόρους ἐρήμους τῆς Ἀφρικῆς. . . Μὴ γνωρίζετε αὐτὴν πώποτε, διότι ἠθέλετε καταρασθῆ τὴν μητέρα σας, ἠθέλετε ἐλασσημηθεῖτε κατὰ τοῦ Θεοῦ σας!

Ἡ δίψα εἶναι τὸ τρομερώτερον αὐτοῦ ἀνάθεμα! Ἡ ἡμέρα διήλθεν ἐν ἐπισήμῳ σιωπῇ. Τὸ ἐσπέρας δὲ, ἄνδρες καὶ γυναῖκες διέβαινον ὡς φάσματα, καὶ τὰ κτήνη μὲ τὸν λαιμὸν κρεμάμενον, μὲ τοὺς ῥόθωνας ἀνοικτοὺς πρὸς τὴν ἀφωνον αὐρην, ἐζήτουν ἀντὶ σαγόνος ὕδατος μίαν τοῦ ἀνέμου ῥιπὴν. . .

Ἡ περιφέρεια ἐν ἣ διεμένομεν ἦν ὡς νοσοκομεῖον, ἐξ οὗ οὐδὲ εἰς ἀσθενὴς ἐμελλε νὰ ἐξέλθῃ θεραπευμένος, ἐκτὸς ἂν ὁ Παντοδύναμος ἐλάβανεν ἔλεος εἰς τασαύτην συμφορὰν. Ἀλλὰ δὲν ἐμελλε νὰ ἔλθῃ ὁ καίλαψ, ἀλλ' ὁ κεραυνὸς δὲν ἐδύνατο ν' ἀντηγήσῃ εἰς οὐρανὸν σακφείρινον, ἀλλ' οὐδὲν νέφος εἰς τὸν ὀρίζοντα μᾶς ὑπέσχετο ὑμεῖρον δροσερὸν. . . ἡ διαφάνεια τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ αἰθέρος ἐπροξένει τὸ μέγιστον δυστύχημά μας καὶ ἐπεθυμοῦμεν, νύγμεθα τότε τὴν καταιγίδα καὶ τὸ χάος της, τὸν σιμοῦν καὶ τὰς ἀνατροπὰς του, τὰς ἀπάτας τοῦ ἀντικατοπτρισμοῦ, τὸν ὠρυγμὸν τοῦ λέοντος καὶ τὸν ὀδόντα τῆς τίγρεως. . .

Ἀλλ' οὐδὲν ἤρχετο, οὐδὲν εἰσέτι. . . Πῶς νὰ παλαίσωμεν κατὰ σκιάς, πῶς νὰ νικήσωμεν ὅ,τι δὲν μᾶς παρουσιάζει ἀντίστασιν! Ὁ φοικτωτέρος θάνατος εἶναι ὁ ἐρχόμενος· ἄνευ πάλιν τινος.

Δὲν θέλω εἰπεῖ τὰς φοικώδεις θυσίας, αἷτινες ἐσπίλωσαν τὴν νύκτα ταύτην τῶν βασάνων. . . Πτώματά τινα, ὧν ἠνοήθησαν αἱ φλέβες. . . ἐνταφιασθησαν τὴν ἐπιούσαν, καὶ εἶδομεν Ἄραβας καὶ αἰθίοπας, χωρὶς νὰ ἐμποδισθῶσιν ὑπό τινος, νὰ ῥίπτωσι κατὰ γῆς ζώσας καμήλους καὶ νὰ σπαράττωσι τὴν κοιλίαν των, ζητοῦντες τὴν δεξαμενὴν ἣν ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰ πλοῖα ταῦτα τῆς ἐρήμου, διὰ νὰ εὐρωσιν αὐτοῦ ποτὸν, ὅπερ ὁ ἀσθενὴς στόμαχός των ἀπέρριπτε μετὰ τινος στιγμᾶς. Μία μόνη σταγὼν καθαροῦ ὕδατος ἤθελεν ὀπλίσει τὴν συνοδίαν καὶ ποταμοὶ αἵματος· ἤθελεν χυθῆ διὰ τὴν ἀπόκτησιν της. Ἦθελε κρηυθῆ θεός, ὅστις ἤρχετο νὰ μᾶς ἀναγγεῖλῃ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ κατακλυσμοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν ἐχαίρομεν πλέον ὅτι ἐσώθημεν.

Ἀλλ' ὅμως, ἀντὶ τῆς κρίσεως, ἣς ἀπωλέσαμεν τὴν ἐνέργειαν, τὸ ἐνστικτὸν μᾶς ὠδήγησε νὰ κινήσωμεν ἐκ νέου. Ἠγέρθημεν ἅπαντες οἰονεὶ θέλοντες ν' ἀποθάσωμεν ὄρθιοι, καὶ ἐκινήσαμεν πρὸς ἄρκτον, καὶ ἡ πείνα, τὴν ὁποίαν δὲν ἐτολμῶμεν νὰ κορέσωμεν, φοβοῦμενοι μὴ αὐξήσωμεν τὴν δίψαν, ἀφῆκεν ὀπισθὲν μας ἀνθρώπους τινας, οὓς οὔτε κἂν νὰ παραλάβωμεν ἐφροντίσαμεν.

Τὴν ἀκόλουθον νύκτα ὁ ῥυανὸς ἐκαλύφθη ὑπὸ ἐλαφρῶν λευκῶν συννέφων, γλυκεῖα πύχνη ἐδρόσισε τὸ ἔδαφος καὶ μᾶς ἐσυγχώρησε ν' ἀναπνεύσωμεν πλέον ἐλεύθερα.

Ἐπρεπε νὰ μᾶς ἰδῆ τις, γονυπετεῖς, τὸ μέτωπον κατὰ γῆς προσκολλημένον, νὰ περιφέρωμεν ἀπλήστως

τὴν γλῶσσαν μας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἄμμου, καὶ νὰ λείψωμεν τὰς ἐπ' αὐτῆς ὀλίγας ψευδάδας τῆς δρόσου. . . Ἡ ὀμίχλη ἐφάνετο αὐξάνουσα, καὶ προμηνύουσα καταγίγα . . . ἀλλ' ἐνῶ ἐρευνοῦσαμεν τὸν αἰθέρα, ὁ ἥλιος ἐπανελάμφεν, ἡ ὀμίχλη διεσκεδάσθη καὶ πᾶσι ἐλπίς μας ἐματαιώθη, πᾶν θάρρος μᾶς ἐγκατέλιπε καὶ ἡ σιωπὴ τῆς ἀτμοσφαιρῆς ἐπρομήνυε τὴν ὑτέραν ὥραν μας. Βεβαρυμένοι νὰ παλαίωμεν ἀνωφελῶς περιεμαζώχθημεν πάλιν, τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν ἥλιον ἔχοντες ἐστραμμένον καὶ περιεμένον τὸν θάνατόν μας ἐν σιωπῇ καὶ ἀπελπισίᾳ, ὅτε ἡ κάμηλος, ἥτις ἐπροπορευέτο ἀφῆκεν εἶδος θελάσματος, ἐκπλήξεν τοὺς ἀρχηγούς Ἀραβίας. Οὗτοι ἐτρέξον ἀμέσως πρὸς αὐτὴν τὴν ἐλαβον διὰ τοῦ χαλινοῦ τὴν ἐστρέψαν πρὸς τὸ σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος, καὶ τὸ ζῶον ἀποτεινάζαν τὸν χαλινὸν ἐπανεστράφη πρὸς τὸ μέρος, πρὸς ὃ ἦτο γυρισμένον ἀρχίθεν.

Ἡ δοκιμὴ ἐπανελήφθη, καὶ ἡ κάμηλος πρὸς τὸ αὐτὸ ἐστράφη πρὸς . . . πρὸς τὸ μέρος λοιπὸν τὸ ὁποῖον μᾶς ἐδείκνυσεν ἡ θαυμασιὰ νόησις τοῦ ζώου ἐπρεπε νὰ διευθυνθῶμεν.

Δύο ἡμέρας ἀκόμη ὠδοιπορήσαμεν ἄνευ νέου τινος συμβάντος, ἀλλὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν περὶ δύσιν ἡλίου, κραυγὴ χαρᾶς ἀντήχησε καθ' ὅλην τὴν συνοδίαν. Χλοερὰ ὄσπισ ἐκεῖτο ἐκεῖ πλησίον . . . οἱ κάμηλοι ἔφερον πρὸς αὐτὴν τὰ θήματά των καὶ μετὰ δύο ὥρας εἶδομεν εἰς τὸν ὀρίζοντα τὰς ποικιλομόρφους κορυφὰς πυκνῆς καὶ ὠραίας θλαστήτους.

Γῆ ὀμαλὴ καὶ χλοερὰ, πηγὴ ὕδατος καθαρῷ, φοίνικες μὲ τοὺς καρπούς των, μὲ τὸ κυματιζόμενον εἰς τὰς ἀρκάς πράσινον φύλλωμα των, δῶμα σκιερὸν καὶ ἀπρόσβητον εἰς τὰς ἀκτῖνας ἡλίου φωτοβόλου, μία περιγορία, μία χαρὰ, ἐν μειδίῳ τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ῥῆξιν τῆς ὀργῆς του . . . ἰδὺ τί ἐστὶ ὄσπισ εἰς τὴν ἔρημον τῆς Σαχάρας.

Ἐπρεπε νὰ ἐγερωθῶμεν, ν' ἀναχωρήσωμεν· εἶχομεν ἀκόμη μακρὰν ὁδὸν ἐμπρὸς μας, καὶ ἡ ὄσπισ ἔχει καὶ αὐτὴ τὰς δεινὰς καὶ πενθίμους ὥρας τῆς.

Κατὰ πρῶτον εὐρέθημεν εἰς σιωπηλὴν τινα καὶ πνιγρὰν κοιλάδα. Ἐνταῦθα ὁ κάψων ἦν τοσοῦτος ὥστε ἀπέκαμον σχεδὸν τὰ μέλη μας καὶ ἀπωλέσαμεν τινὰς ἀνθρώπους καὶ τρεῖς ἵππους καὶ ἂν τὸ ἐχραθρον τοῦτο εἰς τὸ ὁποῖον ἀνελύομεν ἐπρεπε νὰ παραταθῇ ἀκόμη, ἦτο φόβος μὴ ἅπαντα ἡ συνοδία ἤθελεν ἐνταφιασθῆ αὐτοῦ.

Ἀλλὰ θαμηθὸν ὁ κάψων ἐλαττοῦτο, ὁ ὀρίζων εὐρύνετο καὶ ἡ νύξ ἐπανεφάνε τὴν γαλήνην. Διευθύνθημεν πρὸς ἀρκτον, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τινος Ἀραβος, βεβαιουόντες, ὅτι ἐγνώρισεν τὴν ὁδὸν, ἐποιμήθημεν καθήμενοι ἐπὶ τῶν ζώων μας καὶ ἐντὸς ἐννέα δέκα ὥρων ἐκάμαμεν εἰκοσι λέγας.

Καὶ ἐδῶ ἐμελλε νὰ γίνω μάρτυς τριμεροῦ τινος θεάματος, ἐνὸς ἐξ ἐκείνων τῶν σκληρῶν μέτρων ἅτινα εἰ καὶ ἀπ' ἀνθρώπων εἶναι ὁμοῦ σωτήρια εἰς τὰς συναδίας. Ἐδῶ αἱματηρὸν ὀλοκαύτωμα διὰ τὴν ἀσφάλειαν ἀπάντων, ἀλλὰ μίαν ἐκ τῶν ἀναμνήσεων ἐκείνων, αὐτίνες ἐπὶ πολὺ μένουσιν ἐντετυπωμέναι εἰς τὴν μνήμην σας.

Ἡ νύξ ἤρχιζε νὰ κατέρχεται, νύξ ἄνευ σκότους, ἐπειδὴ μᾶς ἐφώτιζε πανσεληνος δι' ὅλης τῆς λάμψεως

της . . . Κραυγὴ ἀντήχησε· ἀφῆκε αὐτὴν εἰς τὸν ζωοτροφίῳ. Εἰς τῶν φυλάκων τούτων Ἀραβῶν ἐτροῦπσε τὸν μόνον ἀπομεινάντα ἀσκὸν μὲ ὕδωρ ἀδελφῆς· ἠθέλησε νὰ θέσῃ τὴν κάμινον ἥτις τὸν κατέσπευε ὁ δυστυχῆς θέλει δικασθῆ καὶ τιμωρηθῆ . . . καὶ ποῖα Θεῖ, τιμωρία!

Τὴν γνωρίζει καὶ κύπτει, γυνατίζει ἐνώπιον τοῦ ἀδυσωπήτων δικαστῶν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ προσφέρῃ τὴν ἰλαχίστην δέσπον, διότι δὲν τὸν λανθάνει, ὅτι οὐδὲ μία ὑπάρχει δι' αὐτὸν χάρις. Τὸ ἐγνώριζε καὶ κατεστη ἔνοχος. Ἄ! διότι ἡ δίψα εἶναι δεινὸς τύραννος καὶ ὁ κυριευμένος ὑπ' αὐτῆς ἄνθρωπος ἤθελε πίνειν αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ του, ἤθελεν ἀνοίξει τὰς φλέβας τοῦ τέκνου του διὰ νὰ σέσῃ αὐτὴν.

Ὁ Ἀραβὸς περιέμενε.

Οὔτε ὀμιλία, οὔτε συζήτησις ἐγένετο. Τέσσαρες ἄνθρωποι προσέβησαν μὲ ἥσυχον εἶμα καὶ ἔσκαψαν λάκκον εἰς τὴν γῆν. Μετὰ τοῦτο ὁ εἰς αὐτὸν κατέβη, ἔλαβε τὸ μέτρον καὶ εἶτα ἐπανέβη.

Τότε οἱ τέσσαρες ἐργάζται, ἐπὶ νεύματος τοῦ ἀρχηγῶ, ἤρπασαν τὸν ἔσυχον, τὸν κατέβασαν εἰς τὴν μνήμα, ἀφοῦ τοῦ ἔδωσαν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, καὶ ἐνῶ οἱ δύο τὸν ἐκράτουν ὄρθιον, οἱ ἄλλοι δύο ἐπλήθρουν τὸν βόθρον.

Ἐντὸς ἡμισείας ὥρας ὅλα ἐπαυρώθησαν καὶ ἡ ἀμμοὺς ἐκάλυψε τὸ σῶμα τοῦ δυστυχούς, καὶ μόνον ὁ ὄμοι αὐτοῦ καὶ ἡ κισκλή ἐμειναν ἔξω.

Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσαν αἱ φρικώδεις αὐταὶ προσταμασίαι, ἡ συνοδία παρετάχθη καὶ διέβη ἐνώπιον τοῦ ἐνόχου θάδην καὶ ψαλμιδοῦσα λέξεις ἀναθέματα τοῦ βλαστος ἀνῆρ, ἐκάστη γυνὴ, ἕκαστον παιδίον ἐχρεώσταν νὰ κυπήτωσι διὰ τοῦ ποδὸς τὴν ἄμμον ὑπὲρ τὴν ὁποίαν ἐτάφη ὁ δυστυχῆς, ἀκίνατος πάντοτε καὶ ἄφρονος, καὶ οἱ μᾶλλον φανατικοὶ τὸν ἔπτυν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τῷ ἀπέτεινον τὰς φρικωδεστέρας ἀρτίαι.

Ἡ συνοδία, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν θλιβεράν τελετὴν ταύτην, ἐκίνησεν ἐν νέου, ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτῆς, ἀλλὰ ἐπλησίασε τὸν κατάδικον, ἐζήτησε κοκκοβύβλανον πλήρη ὕδατος μεμιγμένον μὲ ρόμιον καὶ ἀφοῦ τὴν ἔθεσε ἐνώπιον τοῦ ἐνταφιασμένου, ἔβαλε σφοδρῶς τὴν δεξιὰν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ κολασμένου, τὴν κεφαλὴν ἔχοντος ἀσκεπῆ, καὶ τῷ εἶπε τοὺς ἐξῆς προμεροῦς λόγους.

« Ἐκλεψας τὸ ὕδωρ τῶν ἀδελφῶν σου καὶ θέλεις ἀποθάνει διὰ τῆς δίψας.

« Παρεβίβασας τοὺς νόμους τῆς ἐρήμου καὶ θέλεις ἀποθάνει εἰς τὴν ἔρημον, τῆς ὁποίας δὲν ἐσεβάσθης τὴν ἐπίσημον μεγαλειότητα.

« Ἡ τίγρις, τῆς ὁποίας ἐμιμήθης τὴν πανοῦριαν καὶ τὸ ἀρπακτικὸν ἄς ἔλθῃ νὰ σ' ἐπισκεφθῆ μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μας. Ἄς βάψῃ τὴν αἱματηρὰν γλῶσσαν τῆς εἰς τὸ δοχεῖον, τὸ ὁποῖον καταθέτω ἔμπροσθέν σου, καὶ ἀφοῦ ἀπολαύτῃ τῆς μακρᾶς ἀγωνίας σου, ἄς θραύσῃ τὴν κεφαλὴν σου εἰς τὰς φρικώδεις τῆς σιχαγόνας.

« Ἡ ὕαινα, ἐν ἄλλεῖψι τῆς τίγριως, καὶ τοῦ γενναίου φρονος λέοντος, ἄς ἔλθῃ ἐνταῦθα καὶ ἄς σέσῃ τὸ τελευταῖον ψυχρῶραγητόν σου, πίνουσα τὸ ἀκάθαρτον αἷμά σου.

« Πραγγνωρίσας τὰ ἄγια ῥήματα τοῦ Θεοῦ προσή-

B.

Αἱ πλείεσται τῶν εὐγενῶν τῆς Σικελίας οἰκογενειῶν ἔχουσιν ἐκκλησίαν ἰδιαιτέραν, ὅπου θάπτονται οἱ ἀποθνήσκοντες ἐξ αὐτῶν, καὶ τελοῦνται μυσταγωγίαι κατὰ τινὰς ἐπισημοὺς ἑσπράς. Περί τὸ τέλος τοῦ 1815 ἔτους, ἡ Κυρία Ζαμβάνη, δευτέρα σύζυγος πρίγγιπός τινος Ἰταλοῦ κατοικοῦντος παρὰ τὴν Μεσσήνην, ἐξέφρασεν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ τὰ τέκνα τῆς ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν παλαιὰν ἐκκλησίαν τῶν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν ἰδεῖ πρὸ πολλοῦ, καὶ ἔμελλε νὰ φωταγωγῆσσι τὴν ἐσπέραν ἐκείνην πρὸς τιμὴν τῆς Θεομήτορος. Εἰς τῶν υἱῶν τοῦ πρίγγιπός, ὀνομαζόμενος σήμερον πρίγγιψ Σάν Σεβερίνος, ἦτον τότε δεκαοκτὼ ἔτων. Ἡ ἐπιθυμία τῆς μητρός του δὲν τὸν ἤρρεσεν ἠθελε νὰ μὴ τὴν συνοδεύσῃ. Ἐκείνη ὁμῶς ἀπήτησε νὰ παρακολουθήσῃ καὶ αὐτὸς τὴν οἰκογένειαν, ὑπήκουσε δὲ δυσανασχέτων εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους διαταγὰς.

Ἐλθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁ νέος, δὲν ἐπρόσεξεν οὔτε εἰς τὴν σπανίαν ὠραιότητα τῆς θέσεως, οὔτε εἰς τὴν μελωδίαν τοῦ ἀντηχοῦντος ὑπὸ τοὺς βυζαντινοὺς θόλους ὀργάνου, οὔτε εἰς τὴν λάμπιν τῶν πολυαριθμῶν λαμπάδων, ἀντανακλωμένῃν εἰς τὰ

του μας, καὶ ὁ προφήτης ἔπρεπε νὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ καὶ νὰ σὲ καταρασθῇ.

« Σώζου λοιπὸν, δειλὲ καὶ ἀσεβῆ, ἀπότις τὸ φρικτὸς ἐγκλημά σου, μετανόησον ἐνώπιον τῆς τιμωρίας σου ταύτης καὶ ὁ Μωάμεθ γείνοιτό σοι ἰλεως... »

Καὶ τοῦ τρομεροῦ ἀναθέματος λεχθέντος, ἐρρίψαν ἐπ' αὐτοῦ τελευταῖον βλέμμα καὶ ἀνεχώρησαν.

Ἐγὼ ἐδεόμην, ὄχι τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸν Ἰ-ψιστον, ὑπὲρ τοῦ δυστυχοῦς. Ἐσφόρην πολλάκις ὀπίσω διὰ νὰ ἰδῶ τὴν ἀκίνητον κεφαλὴν τοῦ θύματος τούτου τοῦ πόνου. . . ! μεχρισοῦ τὸ φάσμα ἐγγεινεν ἄσαντον εἰς τὰ μάκρη.

Πολλοὶ παρῆλθον χρόνοι ἀπὸ τῆς σκηνῆς ταύτης τῆς φρίκης καὶ τῆς καταστροφῆς, πολλὰ νέα δυστυχήματα καὶ λύπαι ἔτυχον εἰς τὴν πολυκύμαντον ζωὴν μου καὶ ὁμῶς πάντοτε, πάντοτε ἐλέπω αὐτοῦ ἐγειρομένην τὴν κεφαλὴν ἐκείνην, ζῶσαν ἐν μέσῳ φύσεως νεκρᾶς, τὴν τιμωρίαν ἐκείνην ἐνὸς κολασμένου, τὸν ἄδην ἐκείνον τὸν αὐτοσχεδιασθέντα ὑπὸ ἀνθρώπων πρὸς καταδίκην ἐνὸς ὁμοίου τῶν . . .

(ἀκολουθεῖ).

φάς. εἰς παιδίον ἀληθῶς δυσάγωγον, ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν χωρὶς νὰ φανῇ εἰς κανένα. Ἐκάθησεν ἐντὸς ἐξομολογητηρίου, ἐκοιμήθη ἐνθ' ἐψάλλετο ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, καὶ ἔμεινε πάντῃ ξένος τῆς ἱεράς τελείης τῆς ἐσπέρας ἐκείνης.

Ὅταν ἡ πρίγγιπια ἐτελείωσε τὴν προσευχὴν τῆς καὶ ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς, ἀνεξήτησε διὰ τοῦ βλέμματός τὸν υἱὸν τῆς, καὶ μὴ ἰδοῦσα αὐτὸν, ὑπέθεσεν ὅτι ἀνεχώρησε πρὸ τοῦ τέλους τῆς ἀκολουθίας. Φθάσασα ὁμῶς εἰς τὴν οἰκίαν τῆς, δὲν τὸν εὗρκεν· ἀλλὰ δὲν ἐξενίσθη νομίσασα ὅτι, καίσας ὡς παιδίον, ὑπῆγε νὰ κοιμηθῇ εἰς Μεσσήνην ὅπου ἡ οἰκογένεια εἶχε καὶ ἄλλην οἰκίαν.

Καὶ ὁμῶς ὁ νέος πρίγγιψ, ὅστις ὠνομάζετο Ραμίρος, δὲν εἶχεν ἐκείῃ ἀπὸ τὸ ἐξομολογητήριον ὅτ' ἐγεινεν ἡ ἀπόλυσις τῆς ἐκκλησίας, ὅτε τὰ φῶτα ἐσβέσθησαν, καὶ ἐκλείσθησαν αἱ πύλαι, καὶ εθεθεῖα σιωπῇ διεδέχθη τὴν ψαλμωδίαν τῶν μοναχῶν, ὁ νέος ἐκοιμάτο εἰσέτι. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας ἔλαβε τὰς κλεῖς τῆς ἐκκλησίας ἥτις ν' ἀνοιχθῇ ἔμελλε τὸ ἐρχόμενον ἔτος. Μετ' ἀρκετὸν ὕπνον, οὕτως τὴν διάρκειαν δὲν ἐδυνάθη νὰ ὀρίσῃ ὁ νέος Ραμίρος ἐπ' ἀκριβείας, ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, ἐξέβη τοῦ ἐξομολογητηρίου, ἐθαύμασε διὰ τὸ περὶ αὐτὸν εὐθὺ σκότος, καὶ ἐπροχώ-

(1) Ἰδὲ Εὐτ. φυλ. ΝΒ'.